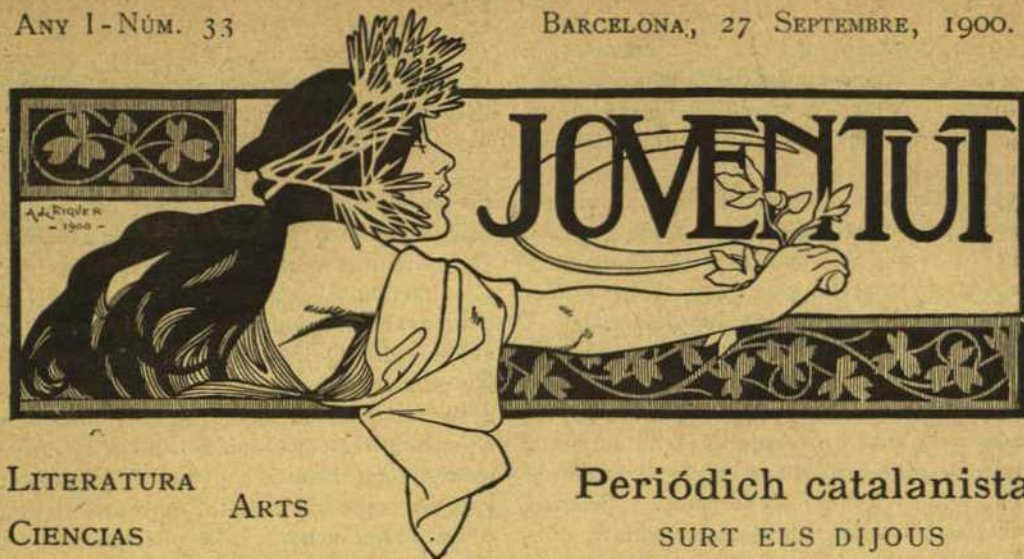

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . 25 »

SUMARI: La Historia del poble, per Santiago Rusiñol. — La moderna Barcelona, per Lluís Via. — La pesadilla dels parents, per Pompeyus Gener. — Lo fossar de Sau, per Antón Busquets y Punset. — «La Walkyria» a París, per Joaquim Pena. — Teatres, per Emili Tintorer. — Novas.

LA HISTORIA DEL POBLE

Tot poble ó vila que vulgui tenir posats serios de poble, necessita tenir la seva historia.

Necessita, pel lluhiment y decoro, y per ensenyar als forasters, un llibre escrit ab lletres ben bé de motllo, ahont s'hi vegin apuntats, ab capituls dividint épocas, totas las xafarderias y totas las rahons de vehinat de las passadas centurias.

N'hi ha alguns d'aquests pobles historiables, que ja sia per un voler del Desti, ó pel natural dels homes, poch donats a fer cosas memorables, ni a barallarse ells ab ells, ni ab els altres, ni ab ningú; poch donats a malmetre, ni a esclafar las hisendas del vehinat; poch donats a empenye'ls reys a n'els tronos, ni a besarlos, ni a inquietar als enemichs per qüestions de politica; poch donats a cosas de lluhiment, ni a escriure a la pedra marbre, ni a apuntar a n'els pergamins las batussas de precepte; n'hi ha alguns

d'aquests pobles sense fel, que'l trobarlos hi la historia, costa més a n'el pobre historiay-re que trobar, no una agulla en un paller, sinó un paller dintre una agulla.

Aixis com hi ha molts pares qu'esperan que sian els fills els que'ls fassin treure'l llustre, hi ha comunitats d'homes reunits sota teulat, que s'alaban d'haver tingut uns bons avis, y volen saber la noblesa per quins viaranys els hi ve, y com han de repartirsela. Volen saber d'ahont prevenen, de quin modo's disputavan sos passats la hisenda, y las masias, y las cullitas de gra; si havian tingut murallas, y en cas d'haverne tingut qué hi feyan darrera d'ellas; de quinas eynas se vestian pera fer mal a n'els contraris, y no pendren; si havian estat colonia de guerrers forasters, ó'ls havian tret de casa valentse d'armas de tall; si tenian baixells de guerra, ó si se'ls havian deixat pendre, ó ells havian pres els dels altres anant a las malas, ó per l'enginy del abordatge; si desde'ls temps més reculats havian tingut moneda y si era moneda passadora; si al hostal, ó al castell, ó bé a la casa de la vila hi havia fet nit ó beguda algún rey de capa y espasa, deixanthi encastada una lápida com petjada gloriosa, com recort de la gloriosa beguda; si hi havian trobat pedretas d'algún safreig dels romans, ó dels moros, ó dels poch cristians

que's banyavan sense tenir dolor reumàtic: y en fi, si tenen bons pergamins, qu'encara qu'arnats y mastegats pels ratolins, se'n puguí arreglar una historia, un llibre espés y molsut, ahont se vegi á la menuda que'ls passats eran gent de molta empena, capassos y previnguts pera tota mena de guerra y pera tota mena de pau, heròichs pels quatre costats, y atrevits y coratjosos com un maligne esperit, aixís de nit com de dia.

Jo'n sé un d'aquests pobles trapassers, que per més qu'era important y tenia moltes dotzenas de casas arrengreradas ab número, iglesia, plassa d'esbarjo y plassetas de repuesto, el seu bon joch de cassinos, fieltos, acacias plantadas expressament pera fer ombra alli ahont hi toqués el sol, tabernas de distinció, cafés baratos, carretera de cap á cap de la vila, serenos de nit y jutje de pau de dia; per més qu'era cap de terme, y cos de partit, y tenia veu y vot, y'l sufragi universal penetrat á cada casa, iquin escàndoll, encara no tenia llibre, no tenia ni becerolas històriques, ni fleuri d'aquell districte, ni unas tristas escubertas tancant dintre, ab concisió y arrelats coneixements, els quatre ó cinch fets de més tro que's poguessin inquirir pels recons de las centurias, llegats pels recorts dels segles.

Y aixó que, per força, donada la gran velluria que tenian de terrenos d'un cap de la vila á l'altre; donats els molts anys que tenian certs subjectes, la negror y la corcor y las arrugas que tenian certs casals, el gènit encés y la voluntat sencera que gastavan els vehins, els posats d'experiència que tenian els més vells; y la mirada ferrenya que tenian els més joves y fins las criaturas de pit, per força n'havien passat de crespas y de maduras, que convenia esbrinar per l'honor de tot el terme.

N'havien passat de grossas, y no hi havia un fill de mare, un home ab lletra y coneixements expressos, un subjecte endressat y curiós, que sentís el foch de patria, ni l'amor de la familia que fins senten las bestiolas en la espessor de las selvas; un vehi honrat y conforme nascut alli en el terreno, pera relatarne las gestas que Deu sab que hi devia haver, perdudas ó entafuradas entre aquell llati tan espés, arreconat pels arma-

ris. Alló no podia anar! Alló era un escarni! Contemplarse, sense caure avergonyits, tants pobles de menos fincas y d'habitants molt més joves, que ja tenian una historia, y fins dugas alguns d'ells, y ells viure en la fosquetat, ells, que ja tenian gasómetro y cubells d'acetileno. Quin afront! Quin *ludibrio*! Quin exemple pera donar á las criaturas! Cóm podian saber ahont eran, si no sabian d'ahont venian, ni ahont anavan, si no sabian ahont eran? Quin dret tenian á gaudir de *garantias*, y manejar aixó del *sufragi*, ni dels drets *indarents* al home, si no tenian una *base* ahont *recabar* els seus títuls? *Nada*, que necessitavan historia, y que l'Ajuntament l'*apoyés* sense molt gasto, *fenyorant* ab una *ofrena* al millor historiador que sortís en tót el *radio*.

Fou aquest el secretari del poble. No era home que s'hagués may entretingut á estudiar la velluria, ni era tafaer de mena, ni donat á entrar en las vidas privadas, però tenia una lletra clara, un cap quasi tan clar com la lletra, tenia molta paciència, escoltava, era humil y cuydadós, era intim del rector y, sobre tot, tenia las claus del arxiu, d'aquell rebost de paper, d'aquells armaris reumàtics! Aquellas golfas arnadas que guardavan els secrets d'aquell bé de Deu de segles!

Alli tenia d'entrar, y engolfarshi, y sortir-ne tan enterat com polsós; alli espantar la ignorancia, las trenyinas y la mandra, y alli triar y remenar els fets dignes y groixuts, entre la brossa anti-històrica. Però, avans de empéndrelas y lluytar ab els segles criaturas, ab las edats que, per lo properas y tendras, en diriam de volquers, va voler anar més enllá, comensar per un principi, y demanar á las geologies, no sols l'origen del home y de la dona ab las sévas variants, sinó del propi terror, ab sas capas prehistòriques.

De capas fins ne va trobar de sobras. Sens dubte, o'l fret havia mibat en las edats geològicas, ó era un luxu mineral que no podian permétrese. Las unas fortas com la pedra, unas altrás ab llambordas crúas, barrejadas ab arena, ab morter y ab terra groga d'escudellas, aquestas de fanch trepitjat y las altrás de penya verge, repetim que de capas en sobraven pera poder ordenar las èpocas,

y posar las cosas ab ordre. Aixó sí, els terrenos de secundaris no n'eran. Y qué tenian de ser! Eran tan primaris, que unas capas més primaries no hi eran en el planeta.

Peró, mirat ab detenció, entre la barreja aquella y alguns fòssils de bestia grossa y extranjera que s'havien descobert al fer els fonaments del gas, entre la espessor de terras y'l daltabaix dels conreus, y ab tants segles de llaurar sobre las mateixas capas, no's podian ben saber las épocas, ben geològicas, d'aquests terrenos versàtils... y com no's podian saber, van quedar sense saberse; resumint aquest capítol l'historiador secretari, dihent: qu'avans del Diluvi el poble estava tranquil, que potser no hi era, y com no hi era, no se sabia del cert que hi hagués succehit may res... Y passava al següent capítol de las edats prehistòriques.

Aquestas eran molt foscas. Es cert que hi havia, á mitja montanya, tres pedras arrodonidas y esmoladas per la pluja, que deyan els vells més vells qu'eran una tomba antiga; però l'historiador dubtava, y no hi ha res pitjor que'l dubte. Els druides no havian vingut tan avall, els ciclopes las hageran posat més grossas (qu'eran gent que no hi planyian la forsa ni'ls jornals en aixó d'apilotar pedras), y en quant als etruschs, si no en sabian gran cosa els sabis d'anomenada, menos en sabia encara l'estudiós secretari, que no havia viatjat; aixis es que va declarar en el llibre: qu'en las épocas prehistòriques no havia succehit res d'útil pera la millora del poble, si bé eran épocas dignas de figurar en el passat y de ser consideradas ab detenció y conciencia.

Passant als fenicis, declarava formalment, qu'essent com eran gent de tráfeh y grans caminadors de pobles, hauria sigut molt estrany que no haguessin passat per la vila; que'ls grechs no hi haguessin estat, no hi havia documents que probessin lo contrari; y en lo que toca als romans, quasi's podia assegurar que s'hi havian deixat caure. En un camp de blat de moro s'havia trobat feya poch mitja pesseta groixuda, dos rals ab un busto d'home que devia ser Nerón, perque era gras y molsut y feya cara sospitosa, y devian ser romans perque en la creu deyan Roma ab lletres molt espayosas... y perque á mitja hora de tartana hi havian ayguas

calentas y ab aquella olor de sofre que tant agradava á n'els romans.

Ademés, encastada en una sinia hi varen trobar una pedra ab una inscripció mitj borrada que varen enviar al pare Fita. El sabi del pare Fita no'ls hi va tornar la pedra per no fer gasto de ports, però se sab que la va rebre y que fins va tenir consulta. Contestá que no l'havian entesa perque hi faltavan moltes ratllas y en las pocas qu'hi havian hi faltavan moltes lletres, però que de romana n'era, que devia ser d'un ninxo, y que no l'havian duta de fora: era feta al mateix poble; quedant ja fora de dubtes que, si bé no se sabia quina, alli en temps dels romans n'havia passat alguna.

En quant á n'els temps dels barbres, els fets eran més espessos. Alló no era poble de barbres, y en el cas de ser invadits, no hi havian arrelat, no hi podian arrelar. Tot lo més, els hi haurian trepitjat quatre fincas, de las deixas dels romans, dels fenicis ó dels pobles primitius; haurian mort las criatures, haurian malmés las donas; però lo qu'es ab els homes no hi haurian tingut tractes. Devian ser massa serios y massa gent de sa casa, per' alternar ab gent silvestre; aixis es qu'aquell capítol d'historia quedava més fosch que'ls altres, y no per falta de datos, sinó per falta de tractes ab personas de poch rango com eran aquells feréstechs, que no miravan lo que's feyan, ni pagavan els queviures, ni tot lo que malmetian.

Dels alarbs, quasi's pot dir lo mateix. Els cristians d'allavoras, ab quatre cops de mandoble, á xascos, á empentas y á rodolons, se pot dir que se'ls havian tret del devant; però tampoch se sabia d'una manera segura. L'única torra de moros que hi havia en aquell terme, ni tan sols era de moros. Era una torra molt vella, aixó sí, però no morejava gayre. Era feta, segons tradició molt auténtica, pera tancarhi las casadas quan varavan els piratas á la costa ab intents de robar carn cristiana y vèndrela á n'els serralllos, sense miraments d'honor, ni vincles sagrats de familia. Els moros, segurament, no havian fet res á n'el poble; y si bé es cert (per desgracia!) que'ls registres dels batetjos s'havian perdut ó cremat, que no hi havia criatura que no hagués estat á las picas desde'l temps de la conquesta, era cosa molt proba-

ble. L'historiador s'ho pensava y feya molt bé de pensarsho.

Tocant á n'els cristians, els capituls de la historia ja eran molt més revinguts. Res se podia assegurar, però es clar que ab don Jaume algú hi devia anar del poble, quan varen sortir cap á Valencia, Mallorca y altrás terras de rahons; es clar que de lo del comte d'Urgell alguna cosa'n sabian, y com no eran curts de paraulas, bé devian discutirho; es clar qu'en tornant d'América en Colón ab els negrets, devia corre la noticia, y devia ser el motiu de que més tart, y ab més repós, hi anessin americanos á confirmar la existencia d'aquells fruyterars de pinyas, d'aquellas remadas de llores y d'aquell planter de negritos; ho es també, que si hi havia hagut feudals, com no's podia negar, allí hi hagués un feudalet ó segons com un feudalás, d'aquells folrats d'armadura, ab patjes, ab donzellas atañadas y ab torras del homenatge; feudal de pont llevadis, y enmatllevadis de quartos á n'els pagesos del terme; ho es també que haventhi hagut tants convents, els en hagués tocat algún ab iglesia gòtica y claustres, y ab el trasbals del progrés se n'hagués perdut el rastre; ho es també qu'ab tants fills d'anomenada qu'arréu havian nascut, tinguessin un fill il·lustre, ó dos, ó mitja dotzena, ab el baptisme perdut de la memoria dels homes; y ho es qu'en el temps dels cadells fossin del bando contrari, ja qu'experimentats com eran no podian ser cadells, ni ara ni may, ni en els núvols del passat ni en las boyras del pervindre.

Tot aixó ho havia sospitat el furador secretari, engolfantse entremetj dels pergamins que hi havia en aquellas golfas. Aquella edat mitja, aquella edat de tenebras li havia fet perdre la vista. Pujava al arxiu endressat y curiós, y'n baixava com el sostre d'una estable, tot ell guarnit de trenyinas; hi anava content y'n tornava capficat, rosegat pel corch del dubte, aquell corch que s'esmorza las fetxas y deixá'ls documents com si fossin del hospici; cercava ab llum d'esperansa, y l'arna me'l corsecava com si fos un pergami; de tot parlavan aquells llibres, menos de lo qu'ell volia: de sants, d'oracions, de deutes, de judicis temeraris y d'intrigas sospitosas; de tot menos del seu poble. Tot hi era al sostre mort, en aquell menjador

de ratas; tot hi era menos la historia del poble! Y l'home's perdía allí dintre com dintre d'un bosch de paper, y á no ser per la seva gran taleya, la vila y'ls viletans se quedavan deshistoriats como el dia que van néixer.

Peró encara aquellas épocas feyan de més bon tractar. Els homes d'ara no hi eran per comprobarlo qu'ell deya, ó més ben dit lo que ell sospitava. Però quan va ser als temps moderns, de tal modo las sobras d'opinions li embolicavan els fets, que'l darrer capítul del llibre li va sortir més confós que'l d'aquella edat mitjana tan negra y misteriosa. Una cosa solzament se posava de relleu, l'única cosa segura que constava en tot el llibre, aixó es: que'n tota la edat moderna, no havia passat may res que fos digne d'aquell poble, tan rich per suposicions desde'ls temps més nebulosos.

Podia fer un hermós epílech, donant á coneixe al pervindre'ls fills il·lustres del poble; però á més d'haverhi amors propis y amistats y compromisos politichs que li entorpien la tasca, tampoch se sabia quins il·lustrejaván més. O posá'los hi tots ó cap. Segons quan y segons com, tothom era digne de ser apuntat á la llista bibliográfica; però hi havia moments que'l digne historiador els hauria tret del mapa, y ab el dubte d'allargar massa la historia ó de deixarla massa curta, arribá á la posteritat la tasca de fer la tria, y ompli las darreras planas ab pensaments filosófichs y ensenyansas profitosas. «Res tan gran com la veritat garbellada en el cedás de las centurias; res tan útil com la llum ab que ilumina la Historia; res com l'exemple dels nobles antepassats per ennoblir las costums. Saber ben bé lo que s'era, com ell ho havia estudiat, senyalava lo que s'es; seguir el camí d'endarrera, com ell l'havia seguit, ajudava á anar endevant; dir la veritat al poble tal com ell l'havia dita, era aymar-lo com un pare.»

«Sa tasca estava complerta, y'l pervindre jutjaria.»

En quant al present, va jutjar d'imprimir la Historia. L'Ajuntament va pagarla, y si bé no van llegirla'ls habitants de la vila, la vila va estar orgullosa de sentirse historiada.

Agost de 1900.

SANTIAGO RUSIÑOL.

LA MODERNA BARCELONA

En aquest temps del any en que tants barcelonins retornan de sas excursions estiuhencas per las grans capitals extrangeras, es quan més sentim plányers á un y altre de que la vida d'aquí, com á vida de ciutat moderna, es esquifida á tot serho. Ab prou feynas trobém un amich que de retorn á Barcelona, no digui á sa arribada:—Qu'es pobre y vulgar aixó! Qué insignificant y adotzenat! Un sembla qu'entri als llims!—

Baix el punt de vista qu'ells judican la cosa, no se'ls pot negar la rahó, si bé es indubtable que parlan influhits, en gran part, per la impressió del moment.

En efecte: la tenen tan coneguda aquesta ciutat, tan resseguida, y la consideran tan *casa seva*, que'ls hi sembla més *vulgar* tal vegada de lo qu'en realitat es; y al arribar del extranger; hont acaban de veure las últimas *novelats*, creuhen per un moment qu'aquí no vivim á la deguda altura, per més qu'aixis ens ho imaginém nosaltres ab presumpció ridícula.

Es cert: la Barcelona que vivim, la Barcelona moderna, difícilment podrà treures de sobre'l sagell de vulgar mercantilisme que la fa semblar á voltas més *petita* que'l més petit poblet. Molts son els que, de bona fe, no troban en ella res que sigui verament distingit, res que denoti un caràcter sencer. Els barris nous (d'un uniformisme desesperant, d'un cosmopolitisme tan pretencios en detall com pobre en idees, sense grandiositat, sense res de genial), no arriban de bon tros á tenir el caràcter *barceloní* dels barris antichs, no'ns permeten veure una Barcelona *menestral* com la que's troba encara pels antichs carrers de la Boria y las Caputxas, per exemple, ni una Barcelona *senyorial* com la que reflexa encara'l vellissim carrer de Moncada (1). En una paraula: hi falta la poesia del poble, en las distintas classes ó estaments que'l constitueixen.

Cert qu'aquí'ns hem distingit sempre per la barreja de menestrals y senyors, lo que ha

fet que á Barcelona desde temps immemorial l'hagi caracterisada la *classe mitja*, que prepondera encara y persistirá sempre. Però aquesta classe mitja ha anat perdent sas millors qualitats de dia en dia, y avuy el caràcter catalá, haventse amotllat á parlas forasteras y costums exóticas que pretenciosament desvirtúa, fa gala d'un esperit ample é ilustrat, y s'erra d'un modo llastimós, donchs no es sa ilustració lo qu'aixis posa de manifest, sinó sa ignorancia, y fins dirém son servilisme.

Casi tots els que, essent fills de Barcelona, visitan sovint diversas capitals europeas, vos dirán lo mateix: no som tan ilustrats com semblém, ó com volém semblar; ens faltan una personalitat y una distinció propias, qu'avans teniam y no sé ahont han anat á parar, donchs avuy el geni catalá, en lo que més se revela, es en las aptituts ó habilitats de sos *artífices*. Si: en arts y en ciencias y en tot, els artífices ho agavellan tot y tot ho trastornan, fins la propia naturalesa de la rassa, al posar principalment en joch sas dots més secundarias, las d'assimilació ben ó mal entesa.

No sembla sinó que Barcelona, al perdre sa personalitat històrica de la Edat Mitja, hagi perdut sas qualitats millors, ó siguin la senzillesa y sinceritat en el tracte, y la exacta conciencia de si mateixa. Pera que Barcelona sigui una ciutat moderna á l'altura que pretén, no cal pas que menyspreuhi sas costums per'enmatllevarne d'altras. No cal tampoch que imiti la enfarfegada vida parisenca. Pot inspirarse en si mateixa, ja que té condicions pera progressar. Y d'exemples que aprofitar en aquest sentit no n'hi faltan, si gira'ls ulls envers molts ciutats alemanyas y helvéticas que conservan en plena vida moderna son antich caràcter, sas costums de sempre, tota sa típica poesia, y aixis, ab personalitat y fesomia propias, han avansat com pocas pel camí de la civilisació, tenint en ellas digne trono las ciencias y las arts.

La poesia de casa: aixó es lo que, pera ser grans de debó, ens fa falta, y lo qu'anirém despertant de dia en dia, á pesar de las malas corrents que pretenguin neutralisar nostra tasca. S'ha de pensar que un poble, lo mateix que una llar, si li falta la poesia de la rassa y del lloch, pot darse moralment per perdut.

(1) De cap manera preteném fer una defensa de las pobres condicions estéticas y urbanas que tenen els aludits barris, dels que tampoch ne permet una defensa la Higiene. La nostra comparansa es relativa, ja que sols ens referim á la part típica.

El més insignificant llogaret té caràcter propi, poesia propia; y això es lo que'l fa simpàtic no sols á sos moradors, sinó també á la gent estranya.

Siguem, donchs, nosaltres mateixos, tot admirant lo bo allà hont se trobi. Fem que nostra ciutat no perdi sas qualitats més preuhas, á fi de que, si may ens allunyem d'ella, al retornarhi'ns sigui més agradable encara que'ls privilegiats paissos qu'acabem de visitar.

Quan està desnaturalisada una ciutat, es que també ho están els seus homes. Procurém, per lo que á Barcelona's refereix, que no pugui sentarse durant gayre temps tan trista veritat.

LLUÍS VIA.

LA PESADILLA DELS PARENTS

MONÓLECH (1)

La acció passa á Barcelona. — La decoració representa una sala. Un Socio dorm sobre un sofà, dessota d'una finestra oberta. Se sent un xiulet una mica llarch, y després un crit de «¡Cedassos!!» El Socio que dorm se desperta, s'alta poch á poch, fregantse'ls ulls, y diu tot admirat:

Cedassos? Ay, ay! Quina estació es aquesta? ¿Hont dimoni'm deu haver portat el tren?...

Peró, si soch á casa y... si... això es el meu quartol... Ah! Vamos, ja hi caych: tot ho dech haver somniat... y això que'm semblava'l xiulet d'arribada del tren, era'l del cedassayre que passa... Bé! Tant se vall! Trobarse lluny dels parents ó que la pesadilla hagi passat, tot es lo mateix.

Peró ara vostés deurán pensar: ¿Y quins parents, ni quins rabes fregits?... Ja veurán: escoltin lo que somniava, y vostés mateixos dirán si tinch ó no rahó.

Velshiaquí que jo somniava que tenia un oncle. Es á dir, jo ja'n tinch un d'oncle; però això no priva que somniés que'n tenia un. Però, á dir la veritat, no es pas ben bé això

lo que jo somniava. Lo que jo somniava... era... qu'ell me tenia á mi.

Jo m'estava á pagés á cal oncle com qui diu á cal sogre. Però aquest oncle s'havia casat... ab una dona... perque en aquella terra s'estila aixis... Y lo millor era que la dona se li havia mort.

Al dia d'enterrarla... mare meval y quin tiberi! Si'n varen beure de vi! Tothóm estava mitj biga. Entre tots els convidats al menos se'n varen fer petar una càrrega: prou ho sé jo, qu'el vaig tenir de pagar! Tant varen beure, que fins hi va haver qui's va beure l'enteniment.

El meu oncle... pobre home! Sense dona... va quedarse viudo y... ¿qué volian que fes? Res: pera tenir companyia, va tornar-se á casar... ab una dona, perque á pagés s'estila aixis. Y ves qui ho havia de dir! Alashoras el que's va morir va ser ell.

Mare meva, y quin tiberi'l dia d'enterrarlo! Ni l'enterro d'en Carnestoltas! Quin tip de xarricar tothóm! En comptes d'una càrrega, dugas se'n van beure'ls borratxons dels convidats! Es clar: com qu'havia deixat momal... Però aquest cop el vi si que no'l vaig pagar jo: el mort va pagar-lo.

La meva tia, allavoras, va quedar viuda. ¿Y qué havia de fer, pobra dona, tota sola? Jo ja ho veig: s'aburria y's va casar. El primer cop va ser per matar l'home; però aquest cop sols va ser per matar el temps.

Y may dirian ab qui's va casar? Ab un home... perque á pagés s'estila aixis. Es dir ab un home: ab un... res... un xitxarel-lo, un ximple, un tifa; un xicot més jove que jo, á qui jo havia donat conferencias de lògica... y ell per fumas de la lògica y venjarse del seu mestre, no va voler que jo li digués més tu, sinó vosté; y ell me tutejava, y'm deya nebot, y volia que jo li digués oncle, y'm volia manar y... Ay, ay, ay! Quántas camándulas! — Noy, — li vaig dir, — me'n vaig á casa meva, y si vols res vinam á veure. —

Ni may que li hagués dit!... Tal dit, tal fet. L'endemà, ell que se me'n ve á dinar á casa. Oh, y no'n va pas tenir prou ab un cop, el bandarra: l'endemà passat, ell que torna y'm porta tota una pila de parents, per alló de que un convidat en porta un altre. Aqueixos parents eran els seus germans, que'n tenia tot un batalló, ab las sevas do-

(1) Escrit molts anys enrera, recordant aquell temps en que pels carrers de Barcelona hi abundaven els cedassayres y'ls galonayres de plata y oro. L'he trobat casualment regirant els meus papers vells, y'l publico aquesta setmana com á nota còmica en las planas de JOVENTUT. (N. del A.)

nas... perquè tots estaven casats ab donas, com s'estila à pagès. L'altre endemà passat, hi agrega totas las germanas, casadas també ab els seus respectius homes com es costum. L'altre dia, ell que si que hi afegeix encara tota la quitxalla. Quina barra! Si no l'aguantol... Res!... Però com qu'eran tots de la família, vágils à treure afora!

Y lo pitjor de tot era que no'ls agradava res més que'l conill. Quina feyna se'm va girar à fer conill à la brasa, conill ab romesco, conill ab patatas, conill ab such de perdiu, conill ab alioli... Allò no s'acabava may! Oh, y al cap de pochos dias, cada matrimoni que'm compareix ab els seus cosins!... *Nada!* Ni tots els cassadors de la comarca hi podian dar l'abast! Jo que si, que dich: — Qué tants romansos! — Y'ls hi barrejo alguna llebra. Però tot se m'ho fumian els golafres, y alashoras que'ls dono gat per llebra. Y veushem aquí fent gat ab such, gat à la graella, gat ab arròs, gat ab flicandó... Y ni per aquestas! Tot s'ho endrapavan del mateix modol!

— Això s'ha d'acabar, no hi ha més! — vaig dir. — Em caso, si senyor! Jo també'm caso! Y veyám si la dona'ls fum à fora! Però... si, la dona! Ella també tindrà parents... ¿Cóm ferho?... Oh, quina idea! *Nada, nada!* Que sigui borda, y fora compromisos! —

Tal dit, tal fet. Me'n vaig al Hospici, veig una minyona que cull cols al hort, fresca com una rosa, rossa com un fil d'or. Jo que m'hi acosto y li dich: — Noya, ¿vols casarte ab mi? — ¿Ab vosté? — m diu ella obrint uns ulls com unas taronjas. — Si, ab mi. — La xicota no sabia lo que li passava. Casarse ab un senyor de pessa llarga! Ab una mica més, haurian hagut de portarla al Hospital, perquè's tornava boja. — Donchs apa, noya! — li vaig dir. — Tiba y amunt! Que vingui'l rector y que tot seguit ens casi, que jo ja porto'ls papers llestos! —

No m'havia equivocat. Encara no vam ser casats, que vetaquí que m'escombra la casa de parents. Ay! Me semblava qu'era al cell! Però anava massa bé, tot això, pera durar gayre. Al cap de tres dias me compareix à casa ab dos guetos. Eran els seus pares, que l'havian reconeguda, tot anant à Gracia ab el tranvia, per una mitja pesseta foradada que sempre duya penjada al coll com si fos

una medalla. Ay, Deu meu, si'n venen de desgracias per la moneda!

Qué havia de fer! Armarme de paciència y ficarme als dos guetos à casa. Però això no es tot. Cada un d'ells tenia germans y germanas, casats els uns ab donas, y las altrás ab homes, com es costum. Cabalment tots aquells homes y totas aquellas donas pertanyian à familiás que tenian el mal de la casera, de lo que'n venia una multiplicació bestial de germans y germanas, cunyats y cunyadas, casats els uns ab las altrás, y'ls altres ab aquestas, que's formava una complicació de matrimonis que ni'l diable ho entenia. Donchs figürinse que tot aquest poble se me'n ve à dinar à casa, perquè jo era'l nebot de tothóm, com aquell germà del Papa que's va morir l'any passat, qu'era *el tío común de todos los fieles*.

A aquesta familia lo que'ls agradava era'l bou, y sobre tot ab patatas. Res, que passavam tot el dia guisant bou. Bou ab such, estofat, rosbif, costellas à la milanesa... Si'n feyam de bistechs! Però *nada*: ells tots se'ls acabavan.

Això encara no era prou. Un dia... (malehit dial!) un dels de la familia que menjava bou, fa coneixensa ab un dels d'aquella altra familia que menjava conill, y... pam! troban que son parents! Y vetaquí que'm cau assolebre una pluja de germans y germanas casats els uns ab donas y las altrás ab homes, qu'allò era un may acabar. Y tots cap à casa falta gent, qu'alli hi donan teca. Mal llamp! Si'n va venir de gent! Ni una pedregada! Allò semblava'l Judici final! N'hi havian de grassos, de magres, d'alts, de baixos, de roigs, de grochs, de bruts, de nets, de richs, de pobres, d'ordinaris, de fins, de sabis, de burros, de politichs, d'impolitichs, de paisans, de militars, de seglars, d'eclesiàstichs, de senyors, de menestrals, de fusters, mannyans, manobres, sastres, llauners, herbolaris, barbers, metjes, apotecaris, carreters, cotxeros, mariners, diplomàtichs, toreros, boleros, xufleros, y fins moros, negres y xinos... Tots els dimonis del infern! N'arribavan dels aforas, de pagès, de Valencia, d'Andalusia, d'Aragó, de Navarra, de Madrid, del extranger, de Fransa, de Russia, d'Italia, d'Inglaterra, de Turquia, de Filipinas y de l'Habana! De totas las quatre parts del món

venien parents á casa!... Jo crech que fins en queyan de la lluna!

Las companyias dels camins de ferro van comensar á fer rebaixas de preus; també van organitzar trens d'*ida y vuelta*. Els vapors van anunciar sortidas expressas, á dia fixo, dels seus respectius ports... No'ls en dich res de las tartanas y ómnibus, que no s'entendien de feyna. Els duyan pitjats com carn de butifarras. Fins en Soujol va tractar de fer un tranvia de vapor qu'arribés á la porta de casa... Ay! Jo no sabia ahont ficarlos!

De primer vaig llogar tota la casa, y vingan taulas per tots els pisos. Fins ne vaig posar al soterrani, al terrat y á dalt del colomar. Però cal! No n'hi havia prou. Jo que prenc per sucursal á cal Esteyet. Tampoch hi abastava. Tot el pla de la Boqueria ple de gent qu'esperava tandal! A ca'n Cap de Creus desseguida va ser ple; á la fonda d'Espanya, á la de Sant Antoni, al Sabre, á cal Padre, á ca'n Dos y Dos, á Bona Vista, á la Satalia, al Continental, al Internacional, á cal senyor Maurici, á l'Eden, á cal Afarta pobres, al Ninot... May n'hi havia prou!

Al ultim... jo que tinch una idea. Vaig recordarme d'aquella gernació de federals que va reunir-se á la Budallera pel *meeting* d'en Pi y Margall, y tot seguit jo que me n'hi vaig, encarrego un tiberi per tothom á pela per barba, y que me'ls fessin esperar forsa dihent que l'arrós ja's cou... y vingan parents cap amunt!

Tan bon punt varen serhi tots, jo que me'n vaig á cal general, y li faig dir per l'ordenansa que necessito véurel desseguida, desseguida, que's tracta de la salvació de la patria. El general, qu'es un home molt competxano, immediatament va ferme entrar.

—Deu lo quart — li vaig dir. — Vinch á denunciarli qu'en aquest mateix moment estan reunintse tot un aixam de conspiradors, qu'aixís que sigui fosh... pam! baixan y donan el cop! — Burrango! — 'm va respondre. — Donch no hi ha burrango que hi valgui si vosté s'adorm! — ¿Y quin programa portan? — Res, una friolera: suprimirho tot. — ¿Tot? — Sí, senyor: tot! Ni trono ni trona, ni matrimoni ni patrimoni, y la república del Fanall! — Caratsus! ¿Y ahont son? — Ja li diré. Després d'haverse posat d'acort pera fer la bullanga, ara dinan tots plegats aquí á la montanya, porque aqueixos manos son de

la secta d'aquells que diuen que d'aquest món no se'n treu sinó lo que s'hi fica. Cuyti, vagi y agáfls! — Però ¿ahont son? — me diu, pegant un brinco. — A la Budallera! Allí hont se van reunir els federals! — Nada: deixim pendre una faixa y dos regiments, y me'n vaig á agafarlos.

Y tal dit, tal fet. Se n'hi va, me'ls volta y *Alto'l Rey!* Vételsaqui tots amarrats. Però'ls apuros van ser per'emportársels. Com que n'hi havia tants!! Se van haver de menester tots els cotxes de plassa, els de ca'n Bigorra, els de ca'n Francisquet, els del Andréu, varios faetons particulars, els carros de la riba, las centrals, els ómnibus, las tartanas, totas las conductoras de mobles, y fins tots els carretons de lloguer pels qu'estavan pets.

Tot aixó va ser precis pera portar la meva familia á la Garjola! Si, però... ¿á quina? La presó desseguida'n va ser plena, y aixó que'ls hi estibavan com arengadas al barril. La galera, 'l presiri, la casa de correcció, las Dresananas, Montjuich, el pontón... y fins van haver de llogar la plassa de Toros, l'Ateneu, el Foment de la Producció Nacional, la Universitat, la Exposició, els Docks, y qué se jo que més, pera ficarlos!

Jo que'm veig lliure per un moment, dich: —Aquesta es la meva! —Y cap al carril falta gent. Cap á terra de salvatjes, de moros, hont ningú's casi y no s'hi conegui la familia! — ¿Per ahont vol el bitllet? — me diu aquell mestre de la casilla. — Pel pais més lluny que hi hagi! — Me dona un cartró blau, li tiro una bossa de diners, y sens esperar que'm torni'l cambi'm fico al tren, tanco la portelleta del vagó, y comensa á rodar, y roda que rodarás, ab alló de *patata... patata... patata... patata... patata... tápala tápala, tápala; tápala, tápala, tápala; rehira de bet, tápala, tápala, tápala, tápala; borrego, borrego, borrego, borrego; tápala, tápala, tápala, tápala; patata... patata... patata... patata... jo't toch, prou... jo't toch, prou... prou... prou... prou!* Un xiulet, y *Cedassos!* ja havia arribat, anava á saltar del tren, y... 'm desperto, 'm trobo aquí, y veig que tot ho havia somniat. Y ara dissimulin.

POMPEYUS GENER.

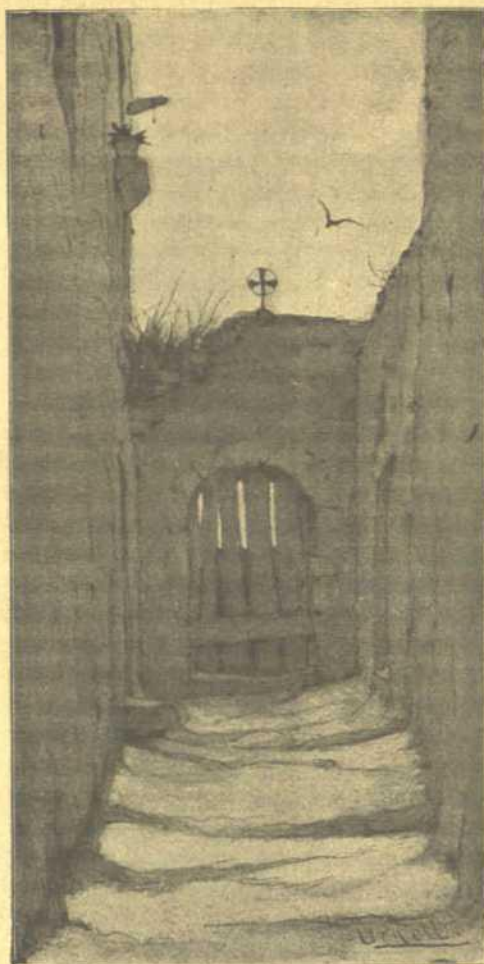
(Aquest monòlech no podrà ésser representat, reproduït ni traduït sens especial autorisació del autor.)

LO FOSSAR DE SAU

Lo fossar de Sant Romà de Sau sembla talment una torratxa de flors a la finestra d'una nina. Petit y conreuhat ab tota la dolcesa d'un home qu'espera anarhi á reposar, creguéu qu'os enamoraria. Jo'l so visitat á l'hora del crepuscul de la tarde, y so vist al vellet rector ab l'aixadallet al bras escap-sant las herbas lletjas y cavant las xamosas que donan un debolit de flors tristas y esblaymadas, però guardant una hermosura enamoradissa... En un reconet un matoll de semprevivas orna una rústega creu de fusta. Mes enllá una malva-rosa llensa una flayra feble que roba l'ánima; y fins en l'indret de la creu més grossa hi ha una testa descarnada mitj colgada en terra que dona vida y serveix de jardí á un manadet de pen-saments envellutats, ab el groch del ull fort, casi doble que una corona de rey.

Cercat per una paret esllanegada y plena de molsa, fa que sols s'hi puga entrar per una porta de fusta corcada y revellida per quinas escletjas s'hi contempla'l recinte del camp sagrat, sense necessitat d'avisar al bon rector perque l'obri, qu'ho fa sempre amable y humil, y's compláu en recalcar l'afecte y veneració que porta á n'aquell clap de terra sagrada que, llevat de la iglesia, es lo que més cuyda y estima. Una enrinxadissa de rosers ab llurs flors esblanquehidas tapa de extrém á extrém las vellas parets; y ara, en aquest temps, veuriau com un ventet geliu y fredorich els fa balandrejar, als rosers, y encatifa tot el solatge de fullas que, secas arribant la tardor, omplirán de tristesa més fonda aquell clos que guarda las despullas mortals dels passats del poble blanch de la vora del Ter y ensoat á la Guilleria.

Jo os ne vull contar una historia del fossar de Sau. Una historia trista, tan trista com els jorns que s'hi descapdellan en aquell reclós; com els sons de las campanas de son cloquer punxagut; com las runas d'un monastir al besarlas la lluna en una freda nit d'hivern... Es la historia d'un amor nascut al cementir y acabat al cementir. Escolteula, qu'os plaurá; y si un jorn l'etzar os porta per aquellas terras, que os so fet coneixe ab amor y veneració, la sentiréu altra vegada, però més dolça, més trista y ab més poesia, puig os la contarán las

donzellas de quinze anys, y'ls vellets més vellets, mentres seguiréu lo fossar de llur poble, que sembla talment una torratxa de flors á la finestra d'una nina.

La festa major anava á las acaballas... Queya la tarde, y las montanyas de ponent s'envermellian, com s'envermellia'l rostre agraciat de la donzella que, agafada á la ferrenya má del sapat fadri, voltava'l ball tipich de nostra terra, la sardana, que donava toms y més toms seguint lo compás ayros de la tenora gemegayre, espargint per tota l'afráu una dolcesa inmensa, ab una flayra de pure-sa qu'enamorava de debó. Eran al darrer contrapunt y'ls cors glatian, empesos per l'ayre de la patria'ls dels anyés y'ls vellets de cama lleugera, y per l'ayre del amor els

de la jovenalla vistosa. El fluviol acompanyava ayrós l'arrematada, y barretinas y mocadors voleyavan enlayre, y la plassa de Sau prenia un aspecte fantástich, un aspecte gayre bé tétich...

Era fosch, ben fosch, y al acabar en sech la sardana, els dos enamorats se quedaren a cayre de plassa, corpresos, bategant llurs cor d'una mena extranya, que ni se'n sabian donar compte.

La gentada s'escorregué per corriols y timberas, cada hu a llur casa'ls del poble, y'ls altres forasters pels vehins llogarets y hostals, ahont aquell dia tot s'hi vessava. Y la plassa quedá sola, ben sola, y'l cementiri ó fossar feya mitja basarda, y semblava talment sentirsehi els plors y las tétichas complantas del difunts escandalitzats, y'ls fochs-follets siczaguejavan ensá y enlla com ánimas en pena qu'esperessin ésser rescatadas l'endemá per la missa de desagravis que tornava á lloch als mústichs habitants d'aquell recó de món que sols un jorn al any s'ixen de fitas.

Y ell, el sapat minyó, y ella, la vistosa donzella, no se'n davan pas compte y seguien abstrerts a tot lo que'ls rodejava, a tot lo que no fos una atmósfera extranya de passió esbojarrada. Un soroll llunyá'ls feu arreconar endintre, ben endintre del fossar, entre aquelles parets enrincoladas de rosers ab flors esblanqueidas, y seguien son colóqui amorós entre esclats d'esgarrifansas y sensacions jamay sentidas. Ell enardit y ella emocionada, en mitj d'aquella fosca esferehidora's besavan frenétichs en la boca, y'ls petons fressosos ressonavan torbant aquella quietut sagrada... De cop un raig de lluna, misteriós y escadusser, sorprengué als enamorats en abressada estreta, molt estreta, juntas las bocas y entortolligats com un matoll de sarments esgroguehits. Torná á amagarse la lluna, y un tro potent y pahorós ressoná per l'espai al darrera d'un llampech qu'esquinsá la nuvolada. La creu del mitj del fossar quedá ben enllumenada, y ab aquella claror misteriosa's vegé'l Crist de bronze qu'aixamplava'ls brassos com per'amparar algún desvalgut... En l'espai pará la tempesta passatjera, y ab ella se'n aná aquell minyó camps á través, sol, ben sol, escapat, com que l'empaytés algún ser invisible.

Lo fossar queda en quietut esglayadora. Queya la rosada, humitejant l'herbey y las flors y las creus y'ls rosers que s'enrinxolan per las parets esllanegadas, y també humitejá á una rosa esfullada que rodolava per terra, enfangadas llurs fullas, que mostravan els fochs-follets siczaguejant d'assi d'allá.

L'endemá'l fossar doná terra sagrada á un cos inanimat que trobá'l bon rector al redós de las parets enrincoladas de rosers ab flors esblanqueidas... Y un altre minyó pregava al cayre de la fossa oberta.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

(Dibuix de M. Urgell.)

«LA WALKYRIA» Á PARÍS

Acabavam nostre darrer article dolentnos del poch coneixement ab que's representan las obras de Wagner en la majoria dels teatres del món. Y en efecte: com si pressentís qu'als pochs dias haviam de presenciar un d'aquests *atentats* tan freqüents, però ab l'aggravant de que'l lloch del succés ha sigut *nada menos* que'l teatre de la Gran Opera de París! El contrast ab las representacions de Munich no ha pogut ser més gros, y la conseqüencia natural es qu'en el primer teatre de Fransa están, en lo que's refereix á Wagner, al mateix nivell qu'en nostre Liceu, que es ja tot quant se pot dir.

Y al afirmar aixó, no ho fonamentém en una audició única d'una sola obra, sinó que podém aplicarlo á moltes d'altras. Qualsevol qu'hagi presenciat com son tractats en la Gran Opera'ls *Mestres Cantors*, *Lohengrin* ó *Tannhäuser*, segurament será del nostre parer. Sempre'ns han semblat molt dolentas las execucions *à la francesa* de las obras wagnerianas, gayre bé tant com las interpretacions *à la italiana*, puig la hermosa concepció del drama lirich se veu trossejada y convertida en la més vulgar de las óperas, com si's tractés d'uns *Hugonots*, *Aida* ó *Faust*. Pobre Wagner! Quánt més honrosa per'ell y pera l'art va ser la célebre xiulada del any 60! De segur qu'en mitj dels sexagenaris que no perden cap nit de l'Opera *per mor* de las pantorrillas del ballet, encara'n trobariam alguns dels que prengueren part activa en la batalla campal del estreno del *Tannhäuser*. Pe-

ro'ls temps han cambiat, y avuy ens trobem en el cas d'atacar al públich, artistas y empressaris francesos, precisament per l'enfil de wagnerisme, es á dir, de wagnerisme mal pahit, qu'aquesta es l'única causa de que siguin á Fransa tan falsejadas las obras del mestre de Bayreuth.

Aném á demostrarho. La *Walkyria* es la obra de Wagner que més ha *entrat* en el públich parisench y que més diners dona al teatre de l'Opera, creyém que pel principalissim motiu de ser la de més espectacle que s'ha posat. Durant la present temporada d'Exposició, en que totas las empresas no fan altra cosa qu'explotar els *grans succès* dels darrers anys, dita obra apareix als cartells una ó dugas vegadas cada setmana, y no deu atribuirse al mérit de la música wagneriana si'l teatre s'ompla de gom á gom, perque també s'ompla ab Meyerbeer, y s'ompliria igualment si hi fessin saltimbanquis.

La versió francesa que's representa es deguda á Victor Wilder, el primer traductor á Fransa de tots els poemes de Wagner, que al pasar per sas mans han quedat forsa fets malbé. La transformació es complerta, puig totas las bellesas del original desapareixen; però en cambi hi porta tot un *tesor* de versificació ampulosa, mal rimada é impropia del caràcter del poema, que tergiversa tots els passatjes, supprimeix imatjes y frases hermosissimas, n'hi afegeix d'altras en las que Wagner ni podia pensarhi, y en fi, no va un sol moment d'acort ab la música. Qui conegui la partitura original y examini l'adaptació francesa, trobará casi á cada compás notas de més, quinas notas no ha tingut cap escrúpul el traductor en afegir pera poder arrodonir els seus versos, que continuament contan més silabas que'ls versos alemanys. Hi ha un sens fi de passatjes que de sublimes passen á ridiculs. Una proba senzilla pot trobarse llegint el cant de la Primavera. Pera cambiarho tot, fins espatlla'l titol, donchs no veyém la rahó de dir *La Valkyrie*, suprimint la *w*, que per altra part conserva al escriure Wotan y Waltrante; y sobre tot quan ho fa un senyor que's diu Wilder.

Després d'atrevirse ab el sublim poema de *Parsifal* y quan ja no li quedava altra obra wagneriana per profanar, en Wilder

mori. Que Deu l'hagi ben perdonat, perque'ls verdaders wagneristas no'l perdonaràn may.

Els hereus del traductor, al veure qu'altres literats francesos se disposavan á tornar per la bona memoria de Wagner, sostingueren un llarch plet ab els propietaris de las obras del mestre en defensa de la *exclusiva* pera sas traduccions. Afortunadament, alguna qu'altra vegada al món encara's fa justicia, y pera bé del art dits hereus perderen el plet. La casa Wagner autorisá al gran critich Alfred Ernst pera traduhir novament *La Walkyria*, y aquest ne publicá molt avans de sa malhaurada mort una magnífica traducció (aixís com d'altres poemes wagnerians) quina traducció, si no tingués altres mérits, sempre aventajaria á la d'en Wilder per sa estricta fidelitat al poema y sa perfecta adaptació al diálech musical.

Y ara hem de preguntar: ¿per quina rahó els empressaris de la Gran Opera, que tot sovint van á Bayreuth y que coneixen perfectament la superioritat d'aquesta última traducció, fan representar la desastrosa d'en Wilder? O millor, tractant la qüestió en sos verdaders termes: ¿quina rebaixa en sos drets fan els hereus Wilder per obtenir la continua representació de sas traduccions rebutjadas per tothom? Misteris son aquests que corrobóran nostra afirmació del comensament; y'ns hem extés sobre aquest punt per la importancia del assumpto.

Els intérpretes actuals son, ab pocas diferencias, els mateixos de quan s'estrená l'obra, y pels que no ho sápigam, dirém que son dels millors del teatre de l'Opera. ¿Qui no ha sentit parlar de *madame* Breval (Brunhilda), de *madame* Marcy (Sieglinda), del tenor Alvarez (Siegmund), y sobre tot del célebre baritono Delmás, qu'es (segons els francesos), el *non plus ultra* dels Wotan? Donchs tant aquest baritono, com aquell tenor, com las dugas *madames* avans esmentadas, posan un particular empenyo en desnaturalisar els personatjes wagnerians, en despullarlos de tota sa grandiositat, pera convertirlos en els ridiculs ninots de las tradicionals óperas; y en bona fe qu'ho logran per complert.

El tenor Alvarez es el perfecte *divo* d'ópera. En las moltas obras que l'hem vist, sem-

pre hem notat que *fa de tenor*, es a dir, que oblida completament el personatge. Això sí: bona figura, molt guapo, molta veu (ab excés abaritonada); però maneres d'artista, may. Interpretant la part de Siegmund, indigna sentirli's recitats del primer acte, que diu sense cap emoció, y més encara'l cant de la Primavera y'l dúo d'amor, arreglats a mida del seu gust. L'atreviment d'introduhir *calderons* a cada frase, es un'altra mostra del *sentiment wagnerià* que posseheix l'idol del públich de París.

Una Brunhilda ben poch wagneriana fa la Breval, artista que podrà tenir sos mèrits en altres obras, però que al representar la verge guerrera, ni sent ni coneix aquest personatge. Els crits salvatjes del segon acte son dits sense color y sens empena, y arreglats ademés, com altres passatjes, a mida de la intérprete. En l'aparició a Siegmund se presenta molt amanerada, y per lo tant no produheix la emoció de grandiositat d'aquest personatge. Tant en aquest dúo com en el de Wotan, la Breval resulta una cantant adotzenada, cantant d'òpera que no's cuyda més que de la part externa. Quántas vegadas varem recordar la majestuosa expressió de la Adiny, sobre tot al final de l'obra!

A un parell nivell se sosté la senyora Marcy, qu'anys enrera cantà en els concerts del Lirich. Interpretant la part de Sieglinda ens ha produhit un gran desengany, puig esperavam quelcóm més d'ella. Y sobre tot, lo que no hagueram cregut es que desnaturalisès el personatge ab una plástica que no té res de wagneriana y que demostra son desconeixement de l'obra. En la escena muda del primer acte, la plástica no ha pogut ser més equivocada, puig ni un sol moment l'actitut de Sieglinda anava d'acort ab la orquesta, com indica l'obra. També ha caygut en l'error (que notarem en nostre Liceu) de fer la pantomima pera senyalar a Siegmund el lloch ahont se troba clavada la espasa. Es un disbarat el senyalarla ab el bras; té de indicarse tan sols ab una mirada, en el precis moment en que apareix per primera vegada en la orquesta'l tema de la espasa. Aquest es un detall que, al equivocarlo, queda desnaturalisada tota la escena que segueix.

Y arribem al baritono Delmás, el gran

cantant de l'Opera, que segons la opinió general, no té rival en la part de Wotan, sobre tot en els célebres *adieux*. Donchs per nosaltres, en Delmás ho es tot menos un artista, y del personatge de Wotan ne fa una verdadera desgracia. Dotat d'una veu espléndida, es aquest baritono dels que creuen que a crits ho arreglan tot, per manera que ab un bon *pinjol*, un fort cop de peu y una gran estirada de brásson va rematant cada frase, que naturalment li val una ovació. ¿Y aquest es el baritono que no té igual ni entre'ls alemanys? De Wotans n'hem vist de tota mena, però tan dolent cap. La despedida de Brunhilda queda convertida en una *romansa* de ópera, en que l'intérprete pren el lloch al autor y s'adapta la *pessa* a sa escola y al mal gust dominant en el públich; y ab tals *fioritures*, naturalment, queda com nova.

Plásticament, ja hem dit qu'en Delmás resulta insoportable, ab contorsions y cops de peu continuos, sense observar cap de las indicacions del llibre. Citarém un exemple: al deixar a Brunhilda dormida, Wotan ha de cubrir son cos ab l'escut, simbol de que la verge no será possehida més que per l'héroee que, logrant atravessar el foch, pugui arribar a rompre aquella corassa, qu'es lo que realisa Siegfried en l'obra següent. Donchs el senyor Delmás no fa res de tot aixó, que ben clar se veu qu'es de trascendental importancia. ¿Que potser es un oblit? Sempre que li hem vist se'n ha oblidat, y de segur que may s'oblida d'anar a cobrar.

Els personatjes secundaris tan malament com els altres. Hunding es interpretat per un cantant a lo Delmás: crits y actituds d'òpera de repertori. Fricka ni a aixó arriba, puig no passa d'una sogra de comedia. El conjunt de las Walkyrias desastrós; ni tan sols va concertat, sinó qu'es un continuo desgavell. Aixó sí, tan arrengreradas y mal vestidas com al Liceu.

Ni un sol traje resulta ab propietat. A París troban els figurins alemanys de las obras de Wagner massa serios; aixis es que son modificats completantlos ab forsa adornos pera que resultin més *artístichs*. Els homes en el primer acte han d'anar cuberts de pells, y aquí'n portan un tros per mostra, sense que'ls tapi'l pit, perque no deu fer gayre fi. El

trajo de Wotan va farsit de guarniments, y Fricka apareix ab un vestit lila ab grans cenefas, sent aixis que l'ha de portar blanch, completament llis, y ab manto vermell. En cambi, com que deu ser artista de preu, no pot sortir sense arracadas, que may hem vist portar á Fricka.

La *mise en scene*, que tant ha fet parlar, molt deficient y equivocada. De las tres decoracions, cap ens resulta bé. En el primer acte l'arbre es molt mal pintat y poch grandió; la llar, mal presentada, s'encén y s'apaga fora de temps; al apareixe la Primavera, s'obra tot el fondo de la escena, y ha de ser sols per la porta, no molt gran, per ahont entri la lluna, y no pel sostre. La espasa resulta massa iluminada, y al ser arrencada deixa en l'arbre un forat rodó (?) per ahont hi passaria'l cap d'una criatura.

La decoració del segón acte no té cap aspecte feréstech, y s'hi destacan uns arbres molt retalladets. En cambi trobém bé'l pont ahont té lloch el combat. La Walkyria's presenta sempre sense'l cavall. Els bens qu'arrossegan el carro de Fricka, encara que no son de cartró, no son tals bens, sinó cabras; es á dir: gat per llebra. La roca hont jeu Sieglinda es un magnífich llit ab coixins que's destaca en primer terme sense cap dissimulo. Els núvols y la tempestat com en els teatres primitius, y la escena del combat, qu'ha de ser rapidissima, dura lo suficient pera treure la ilusió, puig no baixan de *vint* las topadas entre'ls combatents. Brunhilda apareix á glops per escotilló, y Wotan á empentas sobre un carretó de rodas. Tot plegat un embolich, en que'ls jochs de llum, que hi representan el principal paper, resultan tots equivocats, y la grandiositat de la escena, del tot perduda.

La cavalcada es lo millor presentat, donchs el sistema de *montanyas russas* d'aquest teatre produheix realment més efecte que'l de projeccions. Las noyas de dalt dels cavalls fan gran impressió ab el moviment de las llansas y escuts, però en cambi las potas dels animals, forsosament inmóvils, descomponen un quadro que d'altra manera causaria una ilusió fantástica.

L'encantament del foch es un acabat bunyol. En el teatre de Munich l'efecte es superb, però aquí la desilusió no pot ser més

gran. La maquinaria de l'Opera, que no dubtém es molt complicada, no dona, á pesar d'aixó, l'efecte que's lograria ab medis més senzills, y per altra part produheix un soroll aixordador que priva de sentir tot el magnífich tros orquestal del final de l'obra.

Els efectes de llum Drumont, com en las comedias de màgica. No sabém per qué als personatjes se'ls ha d'aplicar un foc de llum, com si anessin á cantar el vals del *Donorah*. El combat s'ha d'entreveure á la llum dels llampechs, en lloch de la llum roja que aquí il·luminava tota la escena; es á dir: que resulta massa clar y massa llarch. Creyém qu'escenas de tan difícil presentació, com més veladas millor, puig val més deixar sols entreveure, que no fer perdre la ilusió.

La direcció de la orquesta á càrrech del mestre Taffanel, que demostra coneixe ben poch l'obra. Els temps els porta en general molt més depressa de lo degut, y'l clar-obscur en la majoria dels trossos no apareix. La orquesta no hi ha dubte que té bons elements, però no hi ha entusiasme, tothóm toca per ofici sense posarhi l'ànima, y de segur que la majoria s'estiman més tocar el *Faust*.

No podém admetre que'l director vagi á remolch dels cantants com en las antigas óperas, consentint que s'avansin ó detinguin (sobre tot en els aguts) á mida del seu gust. Respecte á las supresions que's fan de trossos llarguissims en els actes segón y tercer, sols els que no han entrat en l'esperit dels dramas lirichs wagnerians poden tolerarlas.

No acabarem sense protestar de la escandalosa *claque* de l'Opera, que si sempre molesta, molt més en obras d'aquesta naturalesa. Resulta verdaderament insoportable sentir la música de Wagner interrompuda continuament per las estemporanias ovacions d'uns quants senyors qu'ocupan els tres darrers rengles del *parterre* (platea), y que tot y vestint de frach ó de levita no son altra cosa que gent pagada per la empresa y pels cantants.

Tal es la *La Walkyria* pera l'us del públich de l'Opera de Paris.

JOAQUÍN PENA.

Paris, 15 septembre 1900.

TEATRES

Prop de dos mesos fa qu'escriviam nostra última revista teatral, y en tot aquest temps cap estreno, cap aconeteixement artístich digne de menció ha tingut lloch á Barcelona. Durant el mes d'agost han permanescut casi bé tots els teatres tancats, y'ls que resistiren la calor y l'ausencia del públich, com La Gran Via y el Nou Retiro, s'concretaren á reproduhir obras gastadíssimas que ja han passat son temps; y aixís han anat fent la viu-viu, gracias á son presupost de gastos reduhidíssim, fàcilment cubert per la butxaca d'aquell públich, bastant numerós á Barcelona, que, entussiasta á sa manera del art, ó més ben dit del teatre, no sab anarsen á dormir sense tres ó quatre horas d'espectacle diari.

Aquest mateix públich, augmentat pels que poch á poch retornavan d'estiuhejar, invadi á principis de mes y continúa donant bon contingent als teatres Novetats y Tivoli, que de bon'hora comensan sa campanya teatral d'hivern.

El Tivoli, convertit en Circo Equestre, se n'ha endut fins ara la preferencia per un d'aqueixos capritxos y aberracions de la *foule* que racionalment no tenen explicació satisfactoria; puig aduch y prescindint del aspecte moral de la qüestió, els exercicis, que's serveixen aquest any al públich son de lo més vulgar y adotzenat que may s'hagi vist, y ni tan sols un *numero* del programa ofereix aquells elements d'originalitat, ó de circumstancias especialment suggestivas, qu'explican, ja que no justifiquen, la insana curiositat del públich.

A Novetats també hi ha acudit amatent, sobre tot en dias de primera representació, en que la entrada's feya un bon xich difícil per l'aglomeració de gent que invadia passadissos, obstruhia las entradas y sortidas de la sala d'espectacles, y omplenava aquesta de gom á gom, fins al punt de no quedar un pam de terreno desocupat. Ens sembla que ja que las empreses no saben comprendre'ls seus veraders interessos, las autoritats tindrian de pendre cartas en l'assunto; perque d'aqueixa aglomeració de gent, el públich, en primer lloch, es el que'n resulta perjudicat per las incomoditats y molestias que

té de soportar continuament. ¿No comprenen els empresaris que la persona que pren un palco ó una butaca per assistir tranquila al espectacle s'escamará á la fi, si, com passava aquests dias, té de sostenir una verdadera lluyta per obrirse pas fins á son lloch? Y s'ha de contar á més que, si logra arribarhi, comensa per ella un nou martiri, produhit per la calor encofornada, per l'ayre corromput d'una sala en que hi respiran dugues terceras parts de personas més de las que bonament hi caben, y en fi, per l'enervament que s'apodera del esperit al trobarse un com prempsat dintre d'un circul de carn compacta y anguniosa. Y si'ls empresaris no's fan cárrech d'aqueix martiri, ¿no tenen las autoritats obligació de comprendre'l dret del públich que paga á que se'l deixi disfrutar tranquil del espectacle? ¿Per qué no l'amparan en aqueix dret? Y'l públich mateix que pren una entrada, ¿no té dret á ocupar un assiento desd'ahont ab relativa comoditat pugui fruhir de la funció? Y si's calés foch, ú ocorregués una petita alarma, ¿qui, á més dels empresaris, seria responsable de las desgracias sens nombre que's produhirian, sinó las autoritats que tals abusos consenten? No n'hi ha prou, per atendre á la policia d'espectacles, ab un rótul que digui: «*De orden de la autoridad queda prohibido fumar, etc.*» ni ab l'assistencia d'un inspector y dos ó tres policias que no saben fer cumplir aquesta ni altrás disposicions, algunas d'ellas ben injustas, per ser atentatorias á la llibertat individual, com per exemple aquellas en que'ls governadors, ab *trop de zèle* que resulta sarcástich, s'entretenen fixant las horas de comensar y acabar las funciones. Déixinnos entrar y sortir del teatre á l'hora que vulguém, que l'empresari ja se'n dará ansia de complaurens! En cambi, fixinshe més en els abusos de las empreses. Nosaltres aviat la tindriam arreglada la qüestió aqueixa de despatxar més entradas de las que's deü. No hi hauria més que donar dret á tota persona que no trobi assiento desd'ahont pugui veure bé l'escenari, á exigir de la empresa una indemnació equivalent al doble del valor de la entrada per las molestias que se li han ocasionat. O bé, y encara fora més senzill: ¿no podria'l senyor governador fer numerar els assientos destinats al públich, privant ab

crescudas multas la venda d'entradas no numeradas, com ab bon acort s'ha fet á las plassas de toros? Qu'aviat s'acabaria tot aixó!

Y ara que parlém de las empresas: ¿per qué, com fan á París y altres punts del extranger, no reparteixen als espectadors, quan menys en dias d'estreno, un petit programa ab el repartiment de l'obra, noms dels actors y altres detalls interessants, molt útils á voltas pera major intel·ligencia del públich? Es una millora que seria de gran utilitat pels actors y autors, y pel públich en general. Els crítics s'estalviarian l'haver d'anar á pendre notas al peu d'un cartell, lo qual es més molest de lo que sembla; els autors y actors lograrian que la crítica's fixés més en sos treballs y no incorregués en omisions y confusions avuy poch menos que inevitables; y en fi, el públich en massa, possehit de tots aqueixos detalls, entraria ab més facilitat dintre l'obra que s'estrena, s'acostumaria á coneixe més personalment als artistes, y fins trobaria en aqueixos programes, ben confeccionats, un element de distracció durant els entreactes interminables á que per desgracia estém condemnats. Y no se'ns retregui la qüestió econòmica, puig qualsevol regular administració de teatre trobaria fàcilment la manera de cubrir els gastos intercalant, *discretament*, anuncis en las planas dels esmenats programes.

Tornant á Novetats, y á la companyia d'òpera que hi actúa, fins ara res ens han donat de nou, y si exceptuém algunas parts que ab algun acort interpretaren els seus papers en la *Manon*, de Massenet, en conjunt la execució de las obras fins avuy posadas els hi ha sortit bon xich desigual.

Acabada la *historia*, fem calendaris:

Quan se publiquin aquestas ratllas, dos teatres més haurán comensat la seva companyia: el Romea y l'Eldorado. El quadro de companyia del primer es casi'l mateix del any passat, excepció feta d'en Borrás, que anirà á Novetats. S'haurá ja estrenat *La Neboda*, d'en Baró, y's prepararán altres estrenos durant la llarga temporada. Ja veurém qué'n sortirà. En quant al Eldorado, continuarà segurament enmatzinant al públich ab grolleras é insubstancials produccions del *gènere chico*.

A Novetats, més tart, hi actuarà com que-

da dit en Borrás, ab una companyia de declamació mixta, donchs sembla que indistintament representarà obras catalanas y castellanas d'espectacle. També s'anuncian estrenos variats.

Al Tivoli, quan se tanqui'l Circo, pel ja-ner, hi tindrà lloch un ensaig qu'esperém ab curiositat, y ab els millors desitjos de que l'èxit més gran coroni la empresa. Ens referim á la companyia cómic-lírica que baix la direcció del mestre Morera's proposa implantar á Barcelona la sarsuela genuinament catalana. Molts noms distingits entre'ls dels literats y músichs catalans sonan ja com á col·laboradors d'aqueixa idea verdaderament lloable.

També's diu, y'ns en alegrariam, que'l Teatre Intim dirigit per en Gual posará entre altres obras, al Principal, la delicadíssima *Arlesienne*, d'en Daudet y en Bizet.

En fi, y aixó es lo qu'esperém ab més ansia: la Duse, l'actriu sens igual, donará unas quantas representacions á Novetats. Deu fassi que no surti cap entrebanch.

¿Qué'n resultarà de tot aixó? ¿Tindrém moltes ocasions per'entussiasmar-nos y aplaudir? De tot cor ho desitjem, donchs ab més goig agafém la ploma quan sortim contents del teatre que quan la veritat y la justícia'ns obligan á censurar sense miraments, com hem vingut fentho, á qui per sa pedanteria ó pel seu negoci particular sembla que's proposi burlarse del públich sempre ben disposat, fent escarni del art y de la poesia, font única y sagrada de las més puras emocions qu'experimentém en la trista vida.

EMILI TINTORER.

NOVAS

El Excmo. Sr. Presidente del Consejo de Ministros del Estat espanyol, don Francisco Silvela, quefe de la familia tan numerosa y aprofitada dels Silvelas, única é indiscutible rival de la familia Pez de que'ns parla en Pérez Galdós en sas novel·las antigas; home que semblava serio y qu'ha resultat tenir més... tranquil·litat y *sans-façon* que'ls seus amichs Romero, Sagasta é *tutti quanti*; el que fa'l gran favor y n'ó menos gran sacrifici de regenerar l'Estat que governa; el qu'ha de refer la Marina nombrant sis almiralls per cada barco ab soterrani que's construeixi; l'home de las frases punxants y mal inten-

cionadas; l'home que va donar á coneixe lo qu'es *agrahiment*, com ho ha demostrat ab sos protectors Romero, Cánovas, Polavieja, Durán, etc., y ls que'l van acompanyar en la temporada d'oposició y desterro; el que va crear el *sentit juridich* en substitució del *sentit comú* que li faltava; el que va fer home á n'en Dato; el que va aixecar, mitjansant el gran Villaverde, la Hisenda del Estat espanyol; el qu'ha estudiat y resolt la qüestió obrera ab el talent d'en Dato, y'l que resolrà l'agricola ab el *rotativero* Gasset; el que promet lo que sab que no complirà y nega haverho promés; el de la daga (oscada, rovellada y despuntada) florentina; el gran home d'Estat que pera governar necessita posar en *condicions especials* el país, perque protesta... aquest home, després de gran estudi y reflexió sobre la crísis industrial que atravesa Catalunya, ajudat, al estudiar y al reflexionar, del seu inepte Chambelan senyor Dato, ha enrahonat! Si: *habló el buey y dijo «¡Mu!»*...., ó sia, que la situació de Catalunya era... *climaterica* (aixís ho diu *El Español* de Madrid del 19 del corrent).

Realment, las nacions extranjeras, al tenir coneixement d'aixó, nombrarán á dit Excelentíssim Senyor Arbitre General en las qüestions de la Xina.

El senyor Silvela ha fet una frase més, y van cinchentas mil y una. Si un país se governés ab frases, indubtablement hauria sigut don Francisco el més gran home d'Estat del món.

De sos estudis sobre las qüestions econòmicas; dels qu'ha fet (en llibres traduïts) sobre la qüestió social, y dels que sobre'l terreno va fer el senyor Dato en son viatge quan estigué *mesos y mesos* en las fàbricas de Catalunya, junt ab els coneixements que obtingué en sos temps d'advocat y conceller de ferrocarrils, n'ha deduhit el senyor Silvela que la crísis industrial de Catalunya ve: primer, dels *emparrillats* que hi ha á las calderas, que no permeten que's trevalli ab carbó espanyol; segon, de la *competencia* entre els fabricants de la montanya y ls del pla, ab lo que'ns ha dividit els fabricants com si fossin els diputats de la Convenció en la Revolució francesa; tercer, de las *ganas* que tenen els fabricants de rebaixar els jornals al treballador; y quart (ho ha dit un diari amic d'ell), dels catalanistas. Molt bé, senyor Silvela! Aixó és saber fer frases! Tant, qu'ha sigut causa de que fins el *serio* Brusi'n fes un'altra ab vosté, dihentli *El Emparrillado*.

Y pensar que de totes quatre *circunstancias* n'ha tret vosté que la situació de Catalunya es *climaterica*! Ja'l veyém passar á la historia, don Francisco, ab el sobrenom de *El Emparrillado*, ó *El Climaterico*!

Si vosté creu que la resolució de la crísis ha de ser tan fàcil com anar en barco vestint un trajo d'uniforme empescat per vosté ma-

teix, ó construhir sobre'l paper una esquadra qu'ab el temps sigui d'instrucció, deixiho corre y encarréguiho al seu amic Dato, que si es possible, ho farà pitjor, però al menos no sortirà ab frases ni's riurá de la professó; y la professó, en aquest cas, es la crísis, qu'en veritat aquí no'ns fa riure gens.

T. M.

Hem rebut la obreta *Arte y Ornato*, conferencia donada al «Liceo de Granada» en 5 de maig de 1900 per don Francisco Seco de Lucena, qui fa gala en ella de la distinció de son estil.

Ha visitat nostra redacció la revista literaria mensual *Patria*, de Tarragona, portavéu del centre recreatiu catalanista *Las Quatre Barras*.

Queda establert el cambi.

Está complertament agotat el número primer de JOVENTUT, essentnos impossible complaure á las personas que'n sollicitan exemplars.

Pera la nova tirada que'ns proposém ferne á últims d'any, mantením oberta la llista dels senyors que sollicitin dit número á fi de completar sas colleccions.

Del número «Antecedent» ne quedan molt pochs exemplars.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.